

Mašínové a spol. – hrdinové protikomunistického odboje

Jeden z případů majora Zemana

Brzy tomu bude pět let, kdy Česká televize, tehdy ještě řízená J. Puchalským, uvedla reprízu normalizačního seriálu *Třicet případů majora Zemana*. Jeden z první desítky příběhů tohoto kriminalisticko-estébáckého seriálu si vzal na mušku i případ bratří Mašínů. Tvůrčí seriálu ho nazvali *Strach* a úmyslně, v rozporu s historickou pravdou, ho zařadil k roku 1951. Kontroverzní role obou bratří v něm ztvárnili J. Vinklář a J. Trška.

Nedávno se rozhodla Česká televize tento případ znovu připomenout, snad v souvislosti s 50. výročí jejich útěku na Západ. Tentokrát dostal příležitost jejich společník, který spolu s nimi strastiplnou cestu absolvoval – Milan Paumer. Pořad byl odvysílán v rámci cyklu *Zpověď* dne 25. 9. 2003 večer na ČT1 pod názvem *Zpověď třetího ze skupiny Mašínů*.

Bez ohledu na to, co tvůrčí pořadu otevřením tohoto dosud veřejnosti „nestráveného“ případu zamýšleli, zůstává skutečností, že záležitost stará padesát let je stále živá. Nejvíce leží v žaludku tím, proti nimž Mašínové své akce zaměřovali – komunistům. Těm bývalým, kteří se mezitím stačili zabydlet v jiných politických stranách, i těm současným, členům KSČM, kteří se sice slovně s předstoupadovou KSC újdavně rozešli, ve skutečnosti však s ní jsou i nadále spojeni pupecí šňůrou.

Nikoli záškodníci a teroristé, nýbrž bojovníci proti komunismu

Vrátme se proto o padesát let zpátky, do počátku 50. let 20. století, kdy se příběh bratří Mašínů a jejich společníků začal odvíjet. Oč v něm šlo? Nejprve v letech 1950–1952 organizovali menší sabotážní akce proti tehdejšímu komunistickému režimu. Později chtěli způsobit novým mocným citelnější ztráty, např. formou přepadení stanic Sboru národní bezpečnosti (SNB), aby získali zbraně či výbušniny a peníze. Nechovali se jako obyčejní lupiči, jak je později vyličila komunistická justice v obžalovacím spise, nýbrž tyto věci brali ve znárodněných podnicích, které byly komunistickým režimem vesměs uloupeny zákonným vlastníkem. I v tomto případě platilo, že komunističtí zloději volali: „Chyťte zloděje!“

Když Mašínové skupině hrozilo nebezpečí odhalení a zatčení, rozhodli se její členové na podzim 1953 k riskantnímu a zároveň neobvyklému kroku – přes území „spřáteleného“ východního Německa (NDR) se hodlali dostat do Západního Berlína a odtud dále na Západ – do Ameriky. Jejich akce se sice zdařila, vyžádala si však oběti na obou stranách: několik mrtvých příslušníků SNB a lidové policie NDR na jedné straně a na straně druhé zatčení, uvěznění, odsouzení, popravu a mnohaleté tresty vězení pro ty, kteří uvízli v komunistické síti.

Ctirad a Josef Mašínové spolu s Milanem Paumerem se dostali na Západ a stali se vojáky armády USA. Zato jejich zatčené společníky, Václava Švédu, Zbyňka Janatu a Ctibora Nováka, čekal trest nejvyšší – i za ty, kterým se podařilo z komunistického pekla doslova prostrlíct na Západ. Komunistický režim tak potvrdil svou zvrácenou logiku, kterou po celou dobu své nadvlády vnucoval všude a všem, kde se dostal k moci: My, komunisté, vás můžeme i zabít, ale vy, naši rukojmí, nás nikoli! V duchu této logiky se představitelé komunistického režimu v tehdejší Československu pomstili na těch, kteří zůstali doma.

Mašínové sice vyzvali bez trestu, ale hrozí jim, že by mohli být zatčeni ve své vlasti i padesát let po svém odchodu na Západ. Proč? Protože zabíjet mohli jen komunisti. Proti této zvrhlé logice našťestí stojí zdravý rozum i zákony přírody: Buď zabiješ ty, nebo budeš sám zabít! A také: Oko za oko, zub za zub!

Odkaz otce zavazuje

Začneme však úplně od začátku. Ctirad (* 1930) a Josef (* 1932) Mašínové jsou syny podplukovníka Josefa Mašína, který se v březnu 1939 chtěl se svým plukem postavit na odpor proti německým okupantům a jenž se posléze stal jedním z aktivních organizátorů vojenského odboje. V letech 1939–1941 vytvořili s duou z pplk. Josefem Balabánem a škpt. Václavem Morávkem zpravodajsko-diverzní skupinu (označovanou jako „Tři králové“) v rámci odbojové organizace Obrana národa. Mašín zorganizoval řadu diverzních akcí i v samotném Německu, avšak dne 13. 5. 1941 byl zatčen gestapem a v období hejdrichyadi, 30. 6. 1942, popraven na střešnici v Praze-Kobylisích.

Protinacistický odboj bývalého ruského legionáře Mašína museli po válce vzít na vědomí i komunisté a alespoň do února 1948 se tvářit, že jeho zásluhy v boji proti nacismu uznávají. Proto byli pozůstalí po J. Mašínovi, synové Ctirad a Josef, hned v r. 1945 vyznamenáni samotným E. Benešem čs. medailí Za chrabrost; matka Zdena Mašínová byla dekorována Čs. válečným křížem. Ulice v Praze-Liboci, kde rodina bydlela, byla pojmenována jménem popraveného J. Mašína a na domě byla umístěna bronzová pamětní deska.

Bylo proto přirozené, že oba synové antinacistického odbojáře chtěli pokračovat v otcových slépečích a stát se vojáky. Když byl v létě 1945 v Poděbradech zorganizován 1. čs. prapor Jiřího z Poděbrad, Ctirad Mašín se do něj dobrovolně přihlásil a s jednotkou o síle 800–1000 mužů odjel do Liberce, kde vojáci zajišťovali ochranu hranic i majetku. V Liberci Ctirad sloužil několik měsíců. Jeho bratru Josefovi se podařilo dostat k armádě až o rok později, kdy prodělal manévry s 1. dělostřeleckým plukem v Ruzyni, kterému před válkou velel právě jeho otec.

Falešná hra komunistických čekatelů na moc se změnila krátce po Únoru 1948 i v případě antinacisty J. Mašína a jeho rodiny. V r. 1948 Ctirad maturoval a pak si podal přihlášku do vojenské akademie. Jeho matka Zdena Mašínová kvůli dětem chtěla vstoupit do KSČ, jež tehdy halasně otevřela svou širokou náruč zájemcům o členství ve všech vrstev obyvatelstva. Místní organizace KSČ její žádost zamítla. Podobně dopadl i Ctirad se svou přihláškou na vojenskou akademii: nebyl přijat kvůli buržoaznímu původu. Nakonec se dostal na techniku do Prahy. Mladší bratr Josef raději ani nepokoušel štěstí a nastoupil jako šofér u Správy státních statků Jeseník. Komunisté dali jasně najevo, jak budou napříště uplatňovat své zásady třídního boje.

V celkové mizérii prvních poúnorových let měl Ctirad přece jen trochu štěstí: byl přijat (jistě nějakým nedopatřením) k absolvování zvláštního, protiteroristického kurzu, určeného pro dělnické kádry, v němž se mimo jiné naučil předpádávat vlaky, klást nálož, vyhazovat trať a vést boj muže proti muži. Sami komunisté, opojení

právě nabytou mocí, ho naučili tomu, jak se dá proti nim účinně bojovat. Zmíněný kurs organizovaly tehdejší Svaz brannosti a místní organizace ČSM v Poděbradech.

Zrod ilegální skupiny

Odbojová skupina bratří Mašínů se začala formovat v prvních poúnorových letech. Nejen oběma Mašínům, ale i jejich přátelům bylo zřejmé, že nastupující komunistické diktatuře je třeba vzdorovat všemi dostupnými prostředky, využívat slabín a nedostatků, vyvolávat nespokojenost obyvatelstva a rozkládat komunistickou moc zevnitř.

K jádru ilegální skupiny patřili bývalí spolužáci obou Mašínů z Poděbrad: Zbyněk Janata, Milan Paumer a Vladimír Hradec. Milan tehdy chodil na průmyslovku v Čelákovících, Zbyněk studoval na chemické průmyslovce a později byl zaměstnán v n. p. Kovolís. S dalším členem skupiny, Václavem Švédou, se Mašínové seznámili později, když se přičlenil do sousedního statku v Lošanech.

První akce, namířené proti komunistům, byly neplánované. Patřilo k nim rozbíjení agitačních skříněk, vytloukání oken straníků, házení munice z leteckých kanonů, obalené uhelným prachem a asfaltem, do tendrů parních lokomotiv.

Milan Paumer

Josef Mašín

Ctirad Mašín

Skupina se postupně soustřeďovala na získávání zbraní. Někteří ukryli ještě Ctiradův a Josefův otec, hodně jich přivezl Ctirad z Liberce nebo z opuštěných německých zásob po skončení války. Také první z ilegálních akcí Mašínovy skupiny byly zaměřeny na získání zbraní: vloupení Městského muzea v Poděbradech a vloupaní do skladiště Svazu brannosti však přinesly jen nepoužitelné pušky.

Zbraně pro odbojovou činnost

Skupina bratří Mašínů sestávala z několika lidí a zásadně nenavazovala styky s jinými ilegálními organizacemi. Proto komunistům trvalo tak dlouho, než ji mohli odhalit. Za nejlepší způsob boje považovali členové skupiny sabotáže pokulhávajícího hospodářství, jakož i opatřování zbraní a třaskavin. Nejspolehlivějším zdrojem nových, funkčních zbraní se ukázaly být stanice SNB. Akce plánovali pouze oba Mašínové, Ctirad a Josef, a účastnili se jich jen někteří ze členů skupiny.

Jako první cíl byla vybrána stanice SNB v Chlumci nad Cidlinou. Dne 18. 9. 1951 večer odjel Ctirad Mašín s Milanem Paumerem do Prahy a tam si najal taxík do Hradce Králové. Během cesty přinutili řidiče, aby v lese u Kerska vystoupil z vozu, a přivázali ho ke stromu. Auto pak řídil Milan Paumer.

V Chlumci zavzvonili na stanici SNB a požádali službu konajícího policistu, aby jim šel pomoci pátrat po ukradeném motocyklu. Když jim příslušník SNB Oldřich Kašík otevřel, Ctirad ho omráčil ranou železnou tyč do zátylku. Policista však sáhl po zbraní, a tak Josef Mašín na něho dvakrát vystřelil z pistole. Policista byl okamžitě mrtev, čímž akce ztroskotala.

Všichni tři členové skupiny, Ctirad, Josef i Milan, neprodleně odjeli do Prahy, odkud se vraceli domů každý zvlášť – autobusem nebo vlakem. Řidič taxíku Eduard Šulc strávil celý rok ve vazbě, protože mu vyšetřovatelé nevěřili, že s pachatelé přepadení nespolutracoval.

Opdrcí bratří Mašínů dondes s oblibou tvrdí, že zastřelení policisty O. Kašíka byla vražda. Zapomínají na to, že kdyby byl Kašík rychlejší a vystřelil dříve, stali by se oběti naopak Mašínové nebo M. Paumer. I tady platilo: Buď zabiješ jako první ty, nebo budeš sám zabít! A v případě příslušníků komunistických ozbrojených složek nebylo pochybno o tom, jak by to dopadlo. Byli přece součástí represivního aparátu zločinného režimu, který se vůči „třídním nepřítelům“ nezastavil před ničím. Podobně se vůči Mašínům argumentuje i v případě smrti policisty J. Honzátka a pokladníka J. Rošického.

Akce v Čelákovících

Dva týdny po přepadení stanice SNB v Chlumci nad Cidlinou se Mašínova skupina rozhodla provést obdobnou akci v Čelákovících. O pozadí těchto událostí se komunistická Bezpečnost dozvěděla až z výslechu později zatčeného Zbyňka Janaty.

V noci 28. 9. 1951 Ctirad Mašín, Milan Paumer a Zbyněk Janata dojezdili do Prahy-Hloubětína, kde na konečné stanici tramvaje Paumer předstíral, že je zraněn. Okolo půlnoci zavolal Mašín sanitku Záchraně služby, v níž seděli dva muži – řidič Bohumil Turin a zdravotník Josef Kavín. Když opustili vůz, byly pistolemi donuceni, aby si vlezli do prostoru pro pacienty. V lese před Čelákovickými auto, řízené Paumerem, zastavilo a oba muži ze sanitky byli přivázáni ke stromům a omámeni chloroformem.

V Čelákovících oznámili účastníci této akce na SNB dopravní nehodu s tím, že opilý řidič chce ujet. Když na místo fingovalé nehody příslušník SNB Jaroslav Honzátka přijel, podařilo se ho odzbrojit, spoutat a odvézt zpět na stanici SNB, kde byl rovněž omámen chloroformem. Zatímco Janata vynášel do sanitky zbraně (pět samopalů, zásobníky a několik služebních pistolí), Ctirad Mašín Honzátka před odchodem zneškodnil skautským nožem. Hrozilo totiž nebezpečí, že by mohl členy skupiny identifikovat. Zbraně byly odvezeny do Prahy-Hlubočep, kde Ctirad během studií bydlel, a sanitka zavezena dolů k řece Vltavě. Pak se tři členové skupiny rozdělili a každý z nich jel zvlášť domů – do Poděbrad.

Neúspěšný pokus o útěk za hranice

Již v této době se členové ilegální skupiny bratří Mašínů začali zabývat myšlenkou na odchod do zahraničí. Chtěli obrněným nákladákem prorazit závory na hraničním přechodu do západního Německa. K útěku se připravovalo celkem šest osob: Ctibor Novák (strýc bratří Mašínů), Zbyněk Janata, Milan Paumer, Josef Mašín, Ctirad Mašín, Egon Plech a Vladimír Hradec. Měli za úkol vzít s sebou „důležitého ilegálního pracovníka“. Akce však byla prorazena a její účastníci pozatýkáni a odvezeni do Bartolomějské ulice v Praze, kde sídlila Státní bezpečnost (StB).

Výslechy na StB trvaly dva měsíce, aniž se zatčení dozvěděli, z čeho jsou vlastně obviněni. Nakonec se ukázalo, že jakýsi udavač „práskl“ onoho „ilegálního pracovníka“ a ten pak mluvil. Příslušníci StB následně provedli u Mašínů domovní prohlídku, při níž našli pár granátů, padákové šňůry a mapy; všechny ostatní zbraně se Mašínům podařilo včas uschovat. Josef Mašín i Ctibor Novák byli z vyšetřovací vazby propuštěni, kdežto Ctirad Mašín byl za tzv. neoznámění trestného činu odsouzen na dva a půl roku do vězení.

stavil a vyzval oba, Rošického i Minaříkovou, aby z auta vystoupili. V blízkosti na přilehlém poli v té době pracovalo několik lidí. V okamžiku, kdy pokračovali příkop, se Rošický náhle otočil a namířil na Josefa Mašína malou pistolí ráže 6,35 mm. Mašín sáhl do kapsy pro svou zbraň, ale ta tam nebyla. Pravděpodobně během jízdy vypadla někde mezi sedadla. Rošický však dál mířil pistolí na Josefa ze vzdálenosti asi dvou metrů. Mašín mu tedy skočil po ruce a zkroutil mu ji za záda. Zbraň se ocitla v jeho ruce. Protože pokladník kladl i nadále odpor, Mašín vystřelil a Rošický se svalil na zem. Minaříková začala ječet a rozeběhla se směrem do pole, kde pracovali zmínění lidé. Daleko však neutekla: Mašínovi se ji podařilo po dvaceti metrech dostihnout.

Mezitím se k místu potyčky mezi Rošickým a Mašínem přiblížil Václav Švéda s oběma rukojmími. Řidič, bezpečnostní referent i Minaříková byli odvedeni do blízkého lesa. Tam museli muži zkrátit nohy okolo stromu, kdežto Minaříková byla postavena tvář ke stromu s příkazem, aby tak zůstala stát jednu hodinu. To byl čas, který skupina potřebovala k dokončení akce. Švéda s Mašínem se vrátili k autu a vyrazili po silnici k nedaleké železniční stanici, do níž měl v tu dobu přijet vlak. Ten skutečně podle jízdního řádu přijel: oba i s kuffíkem bankovek do něj nastoupili a bez problémů dojezdili až do Olomouce. Kuffík s částkou 850 000 korun vzal Švéda k sobě domů.

Sabotáže pokračují...

Členové Mašínovy skupiny (nejprve bez Ctirada a po jeho amnestování spolu s ním) plánovali další sabotážní akce, které byly namířeny proti komunistickému režimu. Uvažovali o vyřazení rozhlasového vysíláče v Poděbradech, ale nechtěli riskovat, dokud se Ctirad nevrátí z vězení. Plánovali například útok na příslušníky StB, kteří jezdili na ostré střelby do Milovic, a chtěli vyhodit do povětří přísně utajený vlak s uranovou rudou, směřující do Čierné nad Tisou.

K provedení těchto sabotáží potřebovali výbušniny, jež si hodlali obstarat na dole Kaňk u Kutné Hory. Právě na tomto dole nějakou dobu Václav Švéda pracoval. Do dolu se chtěli dostat větrací šachtou. Protože jim to však na poprvé nevyšlo, akci opakovali znovu. K jejímu provedení si vypůjčili auto a každý ze čtyř účastníků (Ctirad Mašín, Václav Švéda, Zbyněk Janata a Vladimír Hradec) odnesl bednu donaritu o váze 25 kg. Ten pak ukryl další spolupracovníci skupiny – František Mňuk a Jaroslav Cukr. Zapalovače pro třaskaviny zhotovil Egon Plech.

Nejen této, ale i dalších akcí skupiny se již účastnil Ctirad Mašín, který byl po smrti K. Gottwalda a po amnestii nového prezidenta republiky A. Zápotockého o rok dříve propuštěn z vězení. Mašínové si uvědomovali, že se jim buď podaří dostat za hranice, nebo budou (podobně jako M. Paumer) povoláni na vojnu. Proto chtěli uskutečnit alespoň pár dalších sabotáží.

Oba Mašínové a Václav Švéda se tehdy rozhodli využít k destabilizaci jednotných zemědělských družstev toho, že budou zapalovat stohy slámy. Ctirad Mašín zakoupil na tímto účelem motocykl a na něm jel k Václavu Švédovi na Moravu. Tam opatřil dvě jízdní kola. V noci 7. 9. 1953 se rozhodli objet celkem 21 vesnic na Hané. K akci použili elektrických rozněcovadel, které pro ně zhotovil Vladimír Hradec.

Požáry byly načasovány, takže první stoh slámy začal hořet v okamžiku, kdy projížděli Mořicemi. Právě tady spadl Ctiradovi řetěz u kola. Když závadu opravoval, dohonili ho dva muži na kolech. Prvním z nich byl náčelník požárního sboru a člen pomocné stráže VB Jan Lecián, druhým místní občan Blažek. Ctirad Mašín na Leciána vystřelil: zasáhl ho do pravého oka a do hrudníku. Zbraň, z níž střelil, ukryl pak Václav Švéda na usedlosti své rodiny v Pivíně na Kojetínsku. Se sedmnácti družstevními stohů, jež se tehdy Mašínové skupině podařilo zapálit, jich celkem jedenáct úplně shořelo. Způsobená škoda byla odhadnuta na čtvrt milionu korun.

Den „D“ – 3. říjen 1953

Po předchozí dohodě se oba Mašínové spolu s M. Paumerem rozhodli, že opustí republiku. Zvolili málo obvyklou, leč neméně riskantní cestu na Západ – přes Německou demokratickou republiku (NDR), která byla vyhlášena v r. 1949 na území sovětské okupační zóny Německa. Útěk Mašínovy skupiny se odehrál jen pár měsíců poté, kdy okupační Rudá armáda potlačila v Berlíně dne 17. 6. 1953 pokus o protikomunistické povstání. I tato skutečnost v jistém smyslu příznivě ovlivnila cestu Mašínovy skupiny napříč územím NDR až do Západního Berlína.

Ráno v pátek 2. října 1953 přijel ze slovenského Martina Milan Paumer, jemuž se podařilo dostat z kasáren na falešnou propustku. Všichni tři (byli ozbrojeni 4 pistolemi, dále měli dva kompasu a speciálku okolí Hory Sv. Kateřiny u Chomutova) pak odjeli ve 14.00 hodin vlakem do Prahy, kde se setkali s Václavem Švédou a Zbyňkem Janatou, a pokračovali z Masarykova nádraží do Chomutova. Tam přijeli ve 23.00 hod., přespali za městem v křovině a vydali se autobusem až na hranici. Aby nebudili podezření, vydávali se za lidi, kteří hledají práci u Státních lesů.

Domluvili si sraz na samém vrchu Hory Sv. Kateřiny u triangulačního bodu. Když se setmělo, vydali se v desetimetrových rozezstupech směrem k hranici s NDR. V noci ze 3. na 4. října 1953 přešli z drátěný plot a ocitli se na německé půdě. Teď zbývalo co nejrychleji postupovat směrem na sever do vytyčeného cíle – Západního Berlína.

Stále na sever

Když se členové skupiny po několikahodinovém prodírání lesem dostali konečně na asfaltovou silnici, byl večer 4. října 1953. Počasí bylo na toto roční období velmi chladné: přšelo, později začal padat sníh. Pokračovat v cestě mohli jen v noci, přes den se ukřivaly v leších.

Abý svůj postup urychlili, potřebovali sehnat auto. K tomu se jim naskytla příležitost dne 6. října 1953 v blízkosti města Freibergu. Podařilo se jim zastavit osobní auto lékaře MUDr. Hohlfelda. Řidiče odvedli do lesa, omámili ho chloroformem a přivázali ke stromu. Akce přesto skončila nezdarem. Vyrušila je auta, jež přijížděla po silnici, a proto raději uprchli.

V další cestě uprchlíci pokračovali lesem. Prošli několika vesnicemi, až 8. října 1953 došli do Riesy. V tamější hospodě prodali nějaké věci, najedli se tu a mohli se i vyspat. Ráno 9. října 1953 odjížděli z nádraží do Elsterwerdy a do stanice Uckro.

Navzdory tomu, že se setkávali s ozbrojenými hlídkami, měli štěstí a vyhnuli se otevřeně konfrontaci s německými či sovětskými bezpečnostními složkami. Po berlínských nepokojích z června 1953 měli obyvatelé NDR svých problémů dost a byli buď nevšímaví, nebo naopak měli pro uprchlíky z „komunistického ráje“ pochopení.

Železniční stanice Uckro

Když Josef Mašín s Václavem Švédou kupovali na nádraží v Elsterwerdě lístky na vlak, bylo pokladní divně, proč chtějí pět jízdenek. Svě podezření ohlásila příslušným orgánům, a tak ve stanici Uckro na Mašínovu skupinu již čekali příslušníci Vopo (= Lidová policie). Během akce, při níž skupině 8–10 východoněmeckých policistů velel komisař Hermann Grumini, Ctirad Mašín vystřelil na dva z nich. Důstojníka Gruminiho zranil smrtelně a komisaři Martinu Lehmannovi způsobil vážné poranění.

Venku již na Ctirada čekali ostatní – Josef Mašín, Milan Paumer a Václav Švéda. Během přestřelky zmizel Zbyněk Janata, který byl podle tvrzení komunistických vyšetřovatelů údajně zatčen 11. října 1953 poblíž vesnice Pelkwitz.

V průběhu noci z 9. na 10. října 1953 uběhli členové Mašínovy skupiny vzdálenost 15–20 kilometrů, aby se dostali z obklíčení policie. Vzhledem k zesíleným bezpečnostním opatřením se v nedaleké vesnici po dobu sedmi dnů ukrývali ve stodole jednoho statku. V noci 16. října 1953 vyrazili na další cestu směrem k Berlínu.

V sobotu 17. října 1953 u vesnice Waldow narazili na policejní auto a později po nich začal střelit i příslušník Vopo na motorce. Les, kde se ukrývali, začala procešávat rojnice policistů. Při přestřelce Ctirad Mašín dva policisty smrtelně zranil – 31letého Herberta Hoffmanna a 23letého Heinze Sunkela. Zranění utrpěl také Václav Švéda: byl zasažen do pravého ramene a v další cestě již nemohl pokračovat. Následně byl německými policisty objeven a zatčen, později předán československým bezpečnostním orgánům.

Dále bez Václava Švédy

V příštích dnech byl les, v němž se skupina ukrývala, důkladně procešáván policií. Až po třech dnech se oba Mašínové a Milan Paumer rozhodli opustit dobře zamaskovaný úkryt. Překročili dálnici a v další vesnici se ukryli ve stodole jednoho stavení.

Dne 19. října 1953 se málem zopakovala historie z Waldowa, kdy je obyvatelé domu vypátrali a chtěli to ohlásit na policii. Poté, kdy si vzali osazenstvo domu jako rukojmí, došlo ve vývoji situace k obratu: mladý muž ze statku jim nakreslil plán cesty a dostali i najíst. Stalo se to v době, kdy vrcholila bezpečnostní akce východoněmecké policie i okupační Rudé armády s jediným cílem – uprchlíky z Československa polapit a předat Státní bezpečnosti. Na operaci proti pětičlenné Mašínově skupině se podílelo 25 tisíc mužů, z toho polovinu tvořily jednotky Rudé armády.

V další vesnici uprchlíci přenocovali ve stodole a večer 30. října 1953 se dostali až do Zossenu, vzdáleného asi 35 kilometrů od Berlína. U dálnice na Berlín však narazili na příslušníka Vopo, který po nich střílel. Dostali se až k nádraží, kde se Ctiradu Mašínovi podařilo vlézt pod poslední vagon. Milan Paumer a Josef Mašín zůstali sedět obkročmo na náraznických vagonu, byli však spatřeni policejní hlídkou. Následovalo pronásledování a střelba.

Mezitím se vlak rozjel. Ctirad Mašín na další stanici seskočil z nápravy vagonu. Z nádraží se dostal do zahrádkářské kolonie. Rozhodl se, že vezme rukojmí a nechá se zavést do západní zóny Berlína k nejbližší stanici americké vojenské policie. Měl štěstí. Ocitl se přímo v západním sektoru Berlína. Od obyvatelé jednoho domku si nechal zastavit taxíka a dojel až k americkým kasárnám. Ohlásil se hlídce a odevzdal pistoli. Až tady se dozvěděl, že i jeho dva společníci dorazili šťastně k cíli. Všichni tři se nakonec sešli v Západním Berlíně.

Setkání v Západním Berlíně

Josefu Mašínovi a Milanu Paumerovi se podařilo z nádraží v Zossenu poblíž Berlína utéci. Milan byl znovu zraněn, tentokrát do prstu na ruce. Oba bez povšimnutí prošli kolem sovětských kasáren a dostali se až k vysokému drátěnému plotu, který oznamoval ve čtyřech jazycích, že přicházejí do amerického sektoru Berlína. Potkali muže, kterého s pistolí v ruce donutili, aby je dovedl na policejní stanici, kde odevzdali pistole a své doklady. Za hodinu se dozvěděli o tom, že Ctirad Mašín je u americké vojenské policie. Jejich strastiplná cesta, trvající celý jeden měsíc, skončila. Byla noc z 31. října na 1. listopad 1953, tři hodiny ráno.

Následujícího dne ráno byli Ctirad a Josef Mašínové odvezeni zpravodajci CIC do jakési vily. Z hotelu jim přinesli jídlo a po osprchování dostali staré americké uniformy. Vyslyšchalo je asi pět Američanů, přišel i reportér ze Svobodné Evropy. Dne 1. listopadu 1953 se poprvé po dlouhé době ukládali k spánku v klidu, bezpečí a s plnými žaludky. Příštího dne ráno jim oznámili, že večer poletí do Frankfurtu nad Mohanem. Ještě navštívili v nemocnici Milana Paumera, jenž tu byl operován. Na letišti je převzali dva agenti CIC, kteří mluvili dobře česky. Dalších šest týdnů strávili v Erlangenu u Norimberka. Milan Paumer byl po třech dnech z berlínské nemocnice převezen do Frankfurtu, kde byl další tři týdny ve vojenské nemocnici pod americkým dozorem.

Protože východoněmecká vláda žádala o vydání tří uprchlíků z Československa, museli oba Mašínové i Milan Paumer z Německa zmizet co nejrychleji. Nakonec se všichni tři dostali k vysadkářům. Ještě v r. 1953 podepsali pětiletý závazek a v dubnu 1954 odjeli s vojenským transportem do USA. Do civilu odešli v roce 1959. Začala se psát nová kapitola jejich života…

Zatýkáni podezřelých a jejich rodin

Cesta bratří Mašínů a jejich společníků napříč východoněmeckým územím – to je neuvěřitelný příběh o lidské vytrvalosti a statečnosti. Příběh, který pro tři z nich skončil šťastně – dosažením cíle. O to hůř dopadli ti, kdož se dostali do rukou pronásledovatelů a posléze do soukolí komunistické justice. Na konci zinscenovaného monstrprocesu bylo vyneseno 17 trestů, z toho tři hrdelní.

Za necelý měsíc poté, kdy trojice uprchlíků dorazila do Západního Berlína, se dostal „zátah“ na možné spolupachatele jejich pokusu o útek do konečného stádia. Ve dnech 25. a 26. 11. 1953 proběhla rozsáhlá policejní akce, při níž bylo zatčeno celkem 13 osob: Zdena Mašínová st., matka Ctirada a Josefa Mašínových, dále strýc Ctibor Novák a jeho manželka Jana, Zbyněk Roušar, přítel Z. Mašínové, jakož i dcera Zdena Mašínová ml. Bezpečnost zadržela také Ludmilu Švédovou, Vratislava Švédu, Zdeňka Švédu a Františka Švédu, Vladimíra Hradce, Ing. Josefa Hradce, MUDr. Jiřího Hradce a Marii Hradcovou.

Přísně tajná zpráva ministra vnitra Rudolfa Baráka, předložená 14. 12. 1953 politickému sekretariátu ÚV KSČ, neuvádí jméno M. Hradcové a Z. Mašínové ml., zato jsou v ní jména dalších zatčených osob: Egona Plecha a Ladislava Horáčka.

V centru pozornosti ÚV KSČ

Výše zmíněná „Zpráva o výsledcích vyšetřování teroristické skupiny Mašín a spol.“ byla projednána na 164. schůzi politického sekretariátu ÚV KSČ v tomto složení: A. Zápotocký (omluven), V. Široký (omluven), J. Dolanský, K. Bacílek, A. Čepička, V. Kopecký a A. Novotný. Dokument shrnuje výsledky vyšetřování za dobu tří týdnů od zatčení podezřelých osob, a proto obsahuje jen některé dosud zjištěné skutečnosti. Za pozornost stojí konstatování o tom, že Ing. Josef Hradec, MUDr. Jiří Hradec, Zdena Mašínová st. ani Jana Nováková nepříznalí dosud žádnou „nepřátelskou“ činnost.

Již v této zprávě se uvádí, že při domovních prohlídkách byly zabaveny zbraně a další předměty. Celkem to bylo: 7 samopalů, 2 kulometry, 14 pušek, 15 pistolí, 5 ručních granátů, 6 tisíc nábojů, 100 kg výbušnin, 2 vysílací a přijímací stanice, pekelné stroje, jedy a ničivé chemikálie.

Další tajná zpráva po tentýž stranický orgán, předložená 15. 3. 1954 R. Barákem, uvádí: „Vyšetřování pokračilo natolik, že je možno na 21 osob podat trestní oznámení. Vyšetřováním zatčených byla odhalena nepřátelská činnost dalších 127 osob. Jejich rozpracování pokračuje dále na jednotlivých krajských správách ministerstva vnitra.“ Ve zprávě se dále píše, že 28. 11. 1953 byla po čtyřdenní vazbě propuštěna na svobodu Z. Mašínová ml. (Později byla zatčena znovu a z vazby byla propuštěna na jaře 1954.) Ve vazbě zůstalo celkem 18 osob. V návrhu usnesení se ukládá ministru vnitra, aby dal vypracovat žalobu na 21 osob s tím, že vše bude projednána veřejně před Nejvyšším soudem v Praze. Dále pak se ukládá ministru spravedlnosti, aby požádal o vydání C. Mašina, J. Mašina a M. Paumera ze Západního Německa, jakož i V. Švédy a Z. Janaty z NDR.

Politické řízení připravovaného soudního monstrprocesu proti osobám z okruhu bratří Mašínů, a to z nejvyšších míst KSČ, nejlépe vysvitá z další tajné „Zprávy o soudním případu proti Ctiboru Novákovi a spol.“, kterou projednalo politické byro ÚV KSČ dne 20. 12. 1954. V usnesení z této schůze se konstatuje, že bude žalováno pouze 18 osob, protože oba Mašínové a M. Paumer byli mezitím zařazeni do jednotek americké okupační armády v NSR. Proto se navrhuje samostatné projednání jejich případu a přeručení trestního stíhání až do skončení extradičního řízení, tj. vydání těchto osob k trestnímu stíhání z jiného státu. Generální prokurátor Dr. Aleš dostal za úkol, aby při hlavním líčení navrhl odsouzení Z. Janaty a V. Švédy k trestu smrti (původně uvedená jména C. Nováka a Z. Roušara jsou škrtnuta) a u ostatních k odstupňovaným trestům odnětí svobody.

Kdo usedne na lavici obžalovaných?

Generální prokurátor nakonec podal Nejvyššímu soudu v Praze žalobu na těchto osmáct osob: Ctibora Nováka, Zbyňka Roušara, Václava Švédu, Zbyňka Janatu, Zdeňku Mašínovou (roz. Novákovou), Vladimíra Hradce, Egona Plecha, Františka Mňuka, Jaroslava Cukra, Vratislava Švédu, Ladislava Horáčka, Františka Švédu, Ludmilu Švédovou (roz. Kasparidesovou), Zdeňka Švédu, Ing. Josefa Hradce, MUDr. Jiřího Hradce, Miladu Hradcovou (roz. Vrbovou) a Boženu Cukrovou (roz. Steklou).

O matce bratří Mašínů se v obžalovacím spise uvádí: „Obviněná Zdeňka Mašínová výchovou obou svých synů k pohrdání povitovou prací a k nenávisti k dělnické třídě především přispěla k tomu, že se z nich stali banditi, schopní těch nejhnusnějších zločinů. Věděla o všech vraždách a teroristických činech, kterých se její synové s ostatními členy jejich bandy dopouštěli. V jejím bytě v Poděbradech a později v Činěvsi a v její přítomnosti se také obdývala většina schůzek, na kterých se teroristická banda jejich synů na těchto činech domlouvala.“

Mašínové bylo kladeno za vinu, že již v r. 1948 dopomohla k útěku za hranice Josefu Jiřovi, jehož prostřednictvím chtěla podávat špionážní zprávy. Téhož Jiřou prý v r. 1952 požádala, aby pomohl C. Mašínovi k útěku z vězení. Dále byla žalována kvůli tomu, že věděla o přepadení pokladníka n. p. Kovolisa a že se svým přítelem Z. Roušarem zjišťovala, kdy by se daly na sever od Chomutova překročit hranice s NDR.

Vladimír Hradec byl obviněn z toho, že ukrýval zbraně a dodával Mašínům chloroform a elektrické zapalovače do rozbušek. V r. 1953 se zúčastnil vzloupání do dolu Kaňk a vyrobil zapalovacla, která byla použita při zakládání požárů na Haně. Věděl prý o útěku Mašínovy skupiny a sestavil dvě vysílací radiostanice, aby domácí členové s nimi mohli udržovat spojení.

Egon Plech se podle obžaloby již na podzim 1951 pokoušel s Mašín, Paumerem a Janatou o útek do západního Německa. V r. 1952 prý zhotovil pro J. Mašína elektrický zapalovač třaskavin a koncem téhož roku se měl s J. Mašínem znovu pokusit o útek do zahraničí. Další obviněný, Josef Mňuk, měl v r. 1952 podat V. Švédovi informace o položení jednotlivých objektů v rafinérii minerálních olejů. V r. 1953 odvezl svým autem výbušninu uloupené na dole Kaňk u Kutné Hory. Jiný obviněný, Jaroslav Cukr, tyto výbušliny ukrýval.

O existenci skupiny bratří Mašínů podle slov obžaloby věděl i Vratislav Švéda, bratr Václava Švédy, který spolu s Ladislavem Horáčkem v r. 1952 zjišťoval údaje o počtu příslušníků na stanici SNB na Haně, jež měla být přepadena. Otec V. Švédy, František Švéda, byl obviněn z toho, že věděl o činnosti svého syna, dále že ho varoval před pátráckými bezpečnostními orgány a že spolu se synem Vratislavem ukrýval zbraně a střelivo. Manželce V. Švédy, Ludmile Švédové, obžaloba kladla za vinu, že dostala od manžela peníze uloupené při vraždě pokladníka Rošického a že v září 1953 dala V. Švédovi k ukrytí pistoli, ze které C. Mašín postřelil J. Leciána. Obviněný Zdeněk Švéda prý věděl o teroristických akcích Mašínovy skupiny v Chlumci nad Cidlinou a v Čelákovících a před přepadáním pokladníka n. p. Kovolisa požádal F. Mňuka o zapůjčení uniformy Lidových milicí.

Poslední skupina obviněných, Ing. Josef Hradec, MUDr. Jiří Hradec a Milada Hradcová, prý ukryvala od r. 1945 až do svého zatčení zbraně. Navíc MUDr. Jiří Hradec byl obviněn z toho, že po odhalení útěku bratří Mašínů přijal k ošetřování jejich matku Z. Mašínovou „a provedl na ní operaci, které nebylo třeba, aby zabránil jejímu zatčení“. Za neoznámení trestných činů svého manžela i členů Mašínovy skupiny byla obviněna také Božena Cukrová, manželka J. Cukra.

Otazníky kolem Z. Roušara

K hlavním viníkům podle pořadí v obžalobě patřili: Ctibor Novák a Zbyněk Roušar. Zatímco u prvního z nich je vztah k celé kauze dán příbuzensky (byl bratrem Z. Ma-

šínové st. a strýcem Ctirada a Josefa Mašínových), druhý z obviněných do celého případu zapadá jaksi povinně.

Roušar se po porážce Polska na počátku druhé světové války dostal do čs. vojenského sboru v SSSR, později odjel do Francie a pak do Anglie, kde byl u RAF. Sloužil u čs. pozemních jednotek, u francouzského letectva a od r. 1944 ve Francouzské rovinoké Africe. Později, až do srpna 1945, působil u britské armády. Po návratu do vlasti byl přidělen k hlavnímú štábu. Od počátku r. 1946 se účastnil v Palestině repatriace vojenských i civilních osob. V květnu 1946 přešel do služeb ministerstva zahraničí a v r. 1948 byl vyslán jako konzul do Belgického Konga. Na jaře 1951 byl z této funkce odvolán a v září téhož roku ze služeb ministerstva propuštěn. Pak nastoupil jako pomocný dělník v závodě MEVA v Chomutově, kde pracoval až do svého zatčení.

A právě na jaře 1951 se Z. Roušar seznámil se Z. Mašínovou. Stal se důvěrným přítelem celé rodiny. Podle obžaloby prý koncem roku 1952 vybědl J. Mašína a V. Švédu, aby zavrazdili jednoho lékaře v Chomutově. Získal si takovou důvěru Mašínovy skupiny, že mu svěřili peníze získané v n. p. Kovolisa. Dále se zúčastnil příprav pěti členů skupiny k útěku za hranice a dal jim k dispozici peníze, které měl uloženy v bance v Belgii.

Třebaže politbyro ÚV KSČ navrhovalo pro Roušara původně trest smrti, dostal nakonec doživotí. Z. Mašínová, která s ním chtěla žít, se ve své korespondenci z vězení dotazovala příbuzných na okolnosti Roušarova zatčení. Začala mít o jeho osobě pochybnosti, které se nepodařilo rozptýlit ani později. Když byl Roušar v polovině 60. let 20. století propuštěn z vězení, nikoho z rodiny své bývalé přítelkyně nikdy nekontaktoval. Proč asi? Zda v celé skupině nefiguroval jako agent-provokatér StB, se zřejmě již nikdy nedozvime.

Hlavní obžalovaný: Ctibor Novák

Major Ctibor Novák, švagr jednoho ze Tří králů, pplk. Josefa Mašína, a strýc Ctirada a Josefa Mašínových, je bezesporu postavou, jejíž životní cesta nebyla bezproblémová a přímočará. V materiálech ÚV KSČ se o něm píše, že byl „za první republiky zpravodajský důstojník ČSA, za okupace pracoval pro polskou zpravodajskou službu a působil v Berlíně jako překladaatel, po válce byl velitelem sběrných táborů pro Němce v Jeseníku jako major ČSA, nyní je ve výslužbě, od roku 1945 člen KSČ.“ Ani slovo o tom, že byl za války pět a půl roku nacisty vězěn, že v září 1939 uskutečnil přímo v Berlíně výbuch náloží na Göringově ministerstvu letectva i na policejním prezidiu.

Pro komunistickou justici začal C. Novák existovat až v r. 1951, kdy se zúčastnil příprav útěku bratří Mašínů, M. Paumera, Z. Janaty a E. Plecha za hranice. Po nezdaru této akce byl zatčen. Na jaře 1952, kdy byl propuštěn z vazby, nastoupil zaměstnání v Karlových Varech. Pak připravoval útek C. Mašina z jáchymovských dolů. Později, na podzim 1953, se zúčastnil organizování útěku Mašínovy skupiny na Západ. Když pak byli V. Švéda a Z. Janata v NDR zatčeni, domlouval se prý se Z. Roušarem a E. Plechem na útěku z ČSR.

Můžeme se jen dohadovat, proč právě ze C. Nováka komunistické orgány vykonstrovaly viníka číslo jedna. Svou roli jistě sehrála okolnost, že byl příbuzným nekomunistického odbojáře pplk. J. Mašina, s nímž za války spolupracoval v rámci protinacistického odboje. Komunistům se totiž náramně hodilo do jejich propagandistických plánů udělat z nekomunistických odbojářů docela obyčejné vrahy, teroristy a záškodníky. To, co se nepodařilo nacistům, dokonali komunisté. Plati to ostatně i v případě JUDr. M. Horákové, kterou věznily oba totalitní režimy, ale popravit ji nechali až komunisté.

Rozsudek Nejvyššího soudu

Soudní proces před Nejvyšším soudem v Praze se uskutečnil ve dnech 28.–29. ledna 1955. Mašínové a M. Paumer souzeni nebyli, protože se čekalo na jejich vydání z USA. Přelíčení se nezúčastnila ani Z. Mašínová st., která v té době prodělala operaci tlustého střeva. Projednávání jejího případu bylo odloženo a došlo k němu až v červnu 1955.

Rozsudkem Nejvyššího soudu v Praze ze dne 29. 1. 1955 bylo 16 obviněných s výjimkou Boženy Cukrové odsouzeno pro trestný čin velezrady, jehož se měli dopustit v letech 1950–1953 spolením se C. Mašínem, J. Mašínem a M. Paumerem. Václav Švéda byl navíc odsouzen pro trestný čin sbotáže, pokusu vraždy, loupeže a rozkrádání národního majetku. Zbyněk Roušar a Vladimír Hradec byli odsouzeni i pro trestný čin vyzvědačství, Zbyněk Janata pro trestné činy pokusu vraždy, loupeže a rozkrádání národního majetku. Ze všech odsouzených se nejméně provinila Božena Cukrová, kterou soud uznal vinnou kvůli neoznámení trestného činu.

Obvinění Ctibor Novák, Václav Švéda a Zbyněk Janata byli odsouzeni k trestu smrti, Zbyněk Roušar na doživotí, ostatní k odstupňovaným trestům odnětí svobody: Vladimír Hradec na 22 let, Egon Plech na 17 let, František Mňuk na 15 let, Jaroslav Cukr na 16 let, Vratislav Švéda na 20 let, Ladislav Horáček na 17 let, František Švéda na 15 let, Ludmila Švédová na 18 let, Zdeněk Švéda na 20 let, Josef Hradec na 18 let, Jiří Hradec na 16 let, Milada Hradcová na 18 let a Božena Cukrová na 4 roky. U všech odsouzených až na B. Cukrovou bylo vysloveno propadnutí celého jejich jmění a ztráta čestných občanských práv na dobu od 4 do 10 let.

Poté, kdy rozsudek nabyl právní moci, byly vykonány i popravы odsouzených. Dne 2. 5. 1955 v odpoledních hodinách byli v Pankrácké věznici v Praze popraveni oběšením: Zbyněk Janata, Václav Švéda a Ctibor Novák. Jejich mrtvá těla byla spálena v krematoriu v Motole. K paradoxům té doby patřila skutečnost, že den před popravou, 1. 5. 1955, byl v Praze na Letné odhalen (ve švejkovských Čechách jako obvykle s křížkem po funuse, tj. dva roky po smrti dotyčného) pomník J. V. Stalina. Slavnostní události se tehdy mimo jiné zúčastnil známý agent Moskvy V. Kopecký a velvyslanec SSSR N. P. Firjubin.

Případ Z. Mašínové

Zdeňka Mašínová (nar. 20. 5. 1907 v Olomouci), vdova po pplk. Josefu Mašínovi, byla počátkem listopadu 1953 operována v nemocnici v Městci Králové na kýlu. Státní bezpečnost (StB) jí zatkla přímo v nemocnici dne 26. 11. 1953. Navzdory špatnému zdravotnímu stavu jí zástupci věznice v Ruzyni, kde pobývala ve vazbě, celý rok odmítali poskytnout potřebnou zdravotní péči. Její stav se proto i nadále zhoršoval. V letech 1950–1953 Z. Mašínová prodělala šest operací, další pak v prosinci 1954 ve Střešovicích, v červnu 1955 na Pankráci, následující v únoru a v květnu 1956. Byla vězněna v Ruzyni, odkud jí v září 1955 přemístili do Pardubic. Tam se setkala s Ludmilou Švédovou, manželkou Václava Švédy.

Soudní přelíčení se Z. Mašínovou se konalo 3. 6. 1955 před Nejvyšším soudem v Praze. Ten jí odsoudil za trestné činy velezrady a vyzvědačství k 25 rokům odnětí svobody. Předsedou senátu byl JUDr. Jaroslav Novák, nechvalně známý z procesu s R. Slánským a spol. Žádost o milost Nejvyšší soud dne 3. 2. 1956 zamítl. Jedinou naději proto zůstávala milost prezidenta republiky, na něhož se 4. 4. 1956 obrátila matka odsouzené – Emma Nováková. Dne 12. 6. 1956 Z. Mašínová ve vězení zemřela. Její ostatky byly uloženy do hromadného hrobu politických vězňů z 50. let 20. století na hřbitově v Praze-Đáblicích.

Pod dohledem StB

Bylo by omylem se domnívat, že odsouzením těch, které se komunistickým bezpečnostním orgánům podařilo dopadnout a poslat na šibenici či do vězení, případ bratří Mašínů skončil. Státní bezpečnost se po Stalinově a Gottwaldově smrti rozhodla pro dlouhodobější a rafinovanější cestu, jak se třem uprchlíkům z ČSR dostat na kobylku. Využila k tomu svých agentů, které nasadila jednak na uvězněnou Z. Mašínovou st., jednak na její matku E. Novákovou i na dceru Z. Mašínovou ml. Cíl StB byl až do poloviny 60. let 20. století stejný: dopadnout jednoho nebo i oba Mašíny, unést je do Československa, tam postavit před soud a exemplárně je potrestat, tzn. popravit.

Teprve odtajnění materiálů StB po r. 1990 ukázalo v celém rozsahu, jak práce této zločinecké organizace vypadala. Na těžce nemocnou Z. Mašínovou byla ve vězení nasazena agentka StB Antonie Dvořáková, jíž se podařilo vetřít do důvěry spoluvězeňkyně. Po smrti Mašínové byla propuštěna na svobodu a na pokyn StB navázala styky s E. Novákovou a Z. Mašínovou ml. StB vedla na sestru bratří Mašínů od dubna 1954, kdy byla propuštěna z vězení, svazek s názvem „Zdena“; byl uzavřen až krátce před listopadem 1989. Podobně byl veden svazek „Bratři“ na oba Mašíny, a to rovněž až do konce komunistického režimu.

Zdena Mašínová ml. byla první dva roky po útěku bratrů na Západ sledována každodenně tajnými policisty. Později byly na E. Novákovou i na Z. Mašínovou nasazeny dvě agenty StB s krycím jménem „Dana“ a Šťastná“. Po přestěhování z Jeseníku do Prahy se objevili agenti další, např. „Ekonom“, „Montér“, „Marie II.“ Agent „Tomáš“ si získal důvěru celé rodiny, dokonce i Josefa Mašina, který tehdy žil s rodinou v NSR. Málem se mu v r. 1965 podařilo splnit to, k čemu ho po léta StB úkolovala: zprostředkovat setkání Josefa Mašina a jeho sestry Zdeny v Rakousku, odkud by byl Mašín unesen do ČSR. Díky obezřetnosti J. Mašina k tomu nakonec nedošlo. StB byla natolik důkladná, že si prostřednictvím nainstalovaného bytového odposlechu kontrolovala své vlastní agenty, zda a jak plní své úkoly, nepodvádějí-li či nezatajují-li nějaké skutečnosti.

Do své hry o osud trojice uprchlíků se StB pokusila vtáhnout i přímé oběti soudního procesu. Podařilo se jí získat ke spolupráci jako agenty nejen Editu Plechovou, sestru uvězněného Egona Plecha, ale po propuštění z vězení i jeho samotného. Oba se pak v r. 1968 vystěhovali do NSR – nebo tam byli StB vysazeni, aby pro ni dál pracovali. Kdovi?

Navzdory těmto „manévřům“, jež zbývajícím členům Mašínovy rodiny ztrpčovaly už tak těžký život, se E. Novákové a Z. Mašínové dařilo udržovat písemný i telefonický styk s oběma bratry a jejich rodinami. Nejprve s pomocí generála J. Studlara, který žil v USA, později dalších osob, jež tím riskovaly své pronásledování. StB přesto o všech těchto aktivitách věděla a pečlivě je monitorovala.

Josef Mašín se setkal se svou sestrou Zdenou poprvé v březnu 1969 v Kodani a podruhé v r. 1992 u bavorského Tegersee. V roce 1999 při návštěvě Kalifornie Z. Mašínová po 46 letech uviděla i druhého bratra – Ctirada. Po částečném uvolnění poměrů poté, kdy byli v r. 1965 propuštěni na svobodu poslední odsouzení z kauzy bratří Mašínů, navštívila několikrát tehdejší Československo i manželka Josefa Mašina – Eva Mašínová, roz. Mohrová; v 70. a 80. letech 20. století i s dcerami Barbarou a Sandrou.

Rehabilitace po roce 1990

Politické změny po listopadu 1989 přinesly nový pohled i na jeden z nejkontroverznějších případů protikomunistického odboje z 50. let 20. století u nás – kauzu bratří Mašínů. Na základě zákona o soudních rehabilitacích rozhodl dne 27. 2. 1991 Krajský soud v Praze 2 o zrušení rozsudku nad Z. Mašínovou st. z 3. 6. 1955. Současně bylo proti ní zastaveno trestní stíhání za spolupráci se syny Ctiradem a Josefem Mašínovými.

Rehabilitován byl i C. Mašín za „napomáhání útěku za hranice“. Jeho trest z r. 1952 byl zrušen 20. 10. 1994. Plně rehabilitováni byli i C. Novák a oba spolupupravení: Z. Janata a V. Švéda. Nováka rehabilitovali i vojensky a 23. 3. 1991 byl i v memoriam povýšen na plukovníka. Zrušení rozsudku se ještě dožila také Švédova manželka Ludmila, jež krátce nato zemřela na rakovinu. O průběh rehabilitačního řízení se po celou dobu starala jediná v ČSR žijící členka Mašínovy rodiny – Zdena Mašínová ml.

Očistění památky svých čtělí se již nedočkala matka Emma Nováková, která zemřela 30. 5. 1977 ve věku 99 let. Právě ji můžeme bez nadsázky označit za nejstatečnější oběť tragédie, jež postihla obě její děti, Ctibora a Zdenu, i jejich rodiny. Stala se uprávdě korunným svědkem toho, jak totalitní režim nacistický a po něm i komunistický dokázal pronásledovat a ničit své odpůrce. Jak C. Novák, tak i Z. Mašínová st. se nakonec stali obětí třídní nenávisti, kterou u nás po r. 1948 rozpoutali komunisté, navzdory tomu, že oba přežili nacistické věznění.

Kauza je promlčena, ale…

Případ bratří Mašínů ani po provedených rehabilitacích neskončil, třebaže podle pozdějšího zjištění mohl být uzavřen již v roce 1977. Teprve v polovině 90. let 20. století totiž Městské státní zastupitelství v Praze touto záležitostí odložilo. Státní zástupce J. Kredba v srpnu 1995 prohlásil: „Bratři Mašínové nebyli nikdy v pozici obviněných z trestné činy, které jsou jim připisovány, již byly promlčeny, proto trestní stíhání zahájené v roce 1953 Městské státní zastupitelství v Praze odložilo.“ Přesto Mašínové dodnes do vlasti nezavítali a ani to zřejmě nemají v úmyslu. Stále je totiž dost těch, kteří by je rádi viděli za mřížemi – stůj co stůj. Návrat M. Paumera je proto jen jakýmsi pokusným balonkem.

Přes trvající nevráživost části české veřejnosti se zdá, že se ledy přece jen prolomily. Svědčí o tom mimo jiné nedávná rozprava v Senátu Parlamentu ČR o tom, zda si Mašínové a spol. zaslouží státní vyznamenání, či nikoli. Zatím je odpůrců tohoto návrhu víc než stoupců. Co však není dnem, může být zítra. Doufáme, že čas jednou vyřeší i toto dilema.

PHDr. ROSTISLAV JANOŠIK
(OtřÍSTENO VE SVOBODNÝCH NOVINÁCH Č. 4/2003 AŽ 3/2004)